

Fra Grundtvig-litteraturen

Jørgen Elbek: *Grundtvigs atten prøveår.*

Forlaget G. M. T., 1974.

En nu afdød kollega af undertegnede yndede at fortælle, at han blandt fagfæller omtaltes som »manden med de bindstærke værker«. En tilsvarende betegnelse vil man næppe nogensinde tillægge Jørgen Elbek. Hans forfatterskab lader sig ikke måle i reolmeter. Han er de små og fortættede afhandlingers mand. Der er tyngde over hver sætning fra hans hånd. Øjet løber ikke ubesværet over hans sider. Han tvinger læserens tempo ned og letter ham sjældent vejen til forståelse.

Den foreliggende studie er et stykke koncentreret ånds- og litteraturhistorie, der søger at belyse Grundtvigs udvikling fra 1805 til 1823–24. Atten år af skjaldens liv og virke afviklet på 35 sider! Visselig ikke nogen leksikonartikel, som med omhu slynger værkstitler og årstal i synet på læseren, men en original og intens analyse, som søger sammenhængen og udviklingen i skjaldens ydre og indre verden op til de afgørende år 1823–24, da Grundtvig med *De Levendes Land* og *Nyaars-Morgen* træder frem i fuld digterisk storhed.

Bag afhandlingen ligger megen fortrolighed med det omfangsrige og vanskeligt tilgængelige forfatterskab og med nyere forskningsresultater og aspekter. Elbek har blik for den betydning, som *Norge* har for den unge Grundtvig og for den Grundtvig, som skrev *Nyaars-Morgen*, ligesom vi for første gang i en compendieagtig skildring af Grundtvig præsenteres for den sælsomme tolkning af Johannes Aabenbaring, som Grundtvig nåede frem til i 1810 – vel at mærke med den rigtige og vigtige tilføjelse, at de i 1810 nedfældede ord »rækker til Grundtvigs dages ende« (p. 13).

Derimod er jeg ikke ganske enig med Elbek, når han (p. 19) siger, at Grundtvig i *Verdens Krøniken* 1812 (og tiden deromkring) henter »håbet frem om kirkenes genopsving i Norden, uden dog at sige, at han bygger det på Åbenbaringens sjette menighedsbrev«, eftersom Grundtvig dog i *Roskilde-Riim* (i den i 1813 af-fattede version) udtrykkelig udpeger Christiania som Philadelphia, den 6. menighed.

Sålænge de militære og politiske begivenheder ikke havde slået bunden væk under hans profetier om Norge, var Grundtvig trods norsk hovmod overbevist om, at tvillingeriget var udpeget af Gud til at være hjemstedet for broderkærlighedens menighed. Den klare skelnen mellem Norge som »hovedet« og Danmark som »hjertet« (jvf. p. 23 f.o.) er en frugt af sammenbruddet af hans Norgesprofeti. Først da Norge er tabt, bliver Danmark *Nordens hjerte*.

Den lille bog er hverken et essay eller en videnskabelig afhandling i klassisk forstand. Den kræver for meget af sin læser til at blive læsning for de mange.

og den underbygger ikke sine domme med noter eller systematiske kildehenvisninger. Den er på een gang logisk og subjektiv i sin argumentation og i sin udvælgelse af citater – for så vidt også i sine fortællelser. Selv folk med ret indgående kendskab til Grundtvig kan stundom føle sig let mystificeret af forfatterens tolkninger.

Så koncentreret fremstillingen er, unddrager den sig referat – og på en måde også detailkritik. Adskillige indvendinger kunne gøres mod enkeltheder i fremstillingen, først og fremmest mod konklusionen, som lægger op til en massiv nedvurdering af Grundtvigs litterære virke efter 1824. Forfatteren konstaterer, at Grundtvig ikke fik indfriet løfterne fra fortalen til *Nyaars-Morgen*: en fortsættelse af Nordens oldkrøniker, en fornyelse og en formering af de danske gammeldags salmer og ny versdigtning om landets fortid.

»Ingen af delene fik han gjort«, skriver Elbek, »selvom han de næste par år prøvede på det. I stedet blev det, efter en flerårig pause, til en verdenshistorie på dansk, til europæiske salmer på dansk, og til skrifter om en ny skole for danske. Han kunne, viste det sig, ikke give hvad han havde fundet, men alligevel var det fordi han havde fundet at han gav.«

Det klinger en smule sofistisk og skal nok give anledning til indsigelser. Foreløbig bør det noteres, at det lille skrift vel er dybt subjektivt i sin holdning, men anlægger synspunkter, som giver kendere af Grundtvig adskilligt at tænke over.

Gustav Albeck

Ejvind Larsen: Grundtvig – og noget om Marx.

Fås hos Studenterkredsen ved Svend Andersen, Møllevangsallé 145², Århus V.
Kr. 15.

Det er et stort arbejde, der ligger bag Ejvind Larsens bog. Han har virkelig læst både Grundtvig og Marx, men ikke alene det. Han har studeret grundtvigianismens sociologi og er inde i Grundtvigforskningen. Men frem for alt har han taget personlig stilling til sine forskningsresultater. Hans bog er skrevet ud fra et stærkt personligt engagement.

Han kritiserer både Grundtvig og Marx og mener gennem sin positive og negative stillingtagen at kunne forene dem på en sådan måde, at de som et tvillingepar kan henvende sig til os i dag med anvisninger på, hvordan fremtiden skal formes.

Jeg skal af gode grunde ikke tage stilling til hans Marxopfattelse, der sikkert vil blive omstridt blandt Marxlæsere. Han tolker Marx som en afgjort modstander af al statssocialisme og som det modsatte af økonomisk determinist. Ret ukendte Marxsteder er fremhævet – bl.a. en præcis forudsigelse af vor tids økologiske misère og en protest mod at forbyde børns arbejde i fabrikker: håndens arbejde er et nødvendigt led i uddannelsen, for hvis åndens og håndens arbejde adskilles, vil socialismen aldrig kunne indføres. Foreningen af ånd og hånd er en ledetanke i E. L.s bog – og også for hans Grundtviglæsning.

Det betyder bl.a. en stærk fremhævelse af Gr.s arbejde med at nå frem til en helhedsopfattelse af mennesket som (hvad han siden kalder) et »guddommeligt Experiment« af stov og ånd. Parallelt hermed finder han hos Marx en